QORTI KOSTITUZZJONALI

IMĦALLFIN

S.T.O. PRIM IMĦALLEF MARK CHETCUTI
ONOR. IMĦALLEF GIANNINO CARUANA DEMAJO
ONOR. IMĦALLEF ANTHONY ELLUL

Seduta ta' nhar l-Erbgħa, 12 ta' Lulju, 2023.

Numru 45

Rikors numru 484/21/1 JVC

Reuben Micallef

v.

Avukat tal-Istat

1. L-Avukat tal-Istat appella mis-sentenza li l-Qorti Ċivili, Prim'Awla tat fit-28 ta' Ġunju 2022 ["is-sentenza appellata"] li ddikjarat li l-Artikolu 8 tal-Att dwar Dipendenza fuq id-Droga (Trattament mhux Priġunerija) ["il-Kap. 537"], speċifikament fejn fl-ewwel subartikolu tiegħu jaqra "*jew hi akkużata bit-twettieq ta' xi reat li għalih hemm piena ta' mhux aktar minn seba' snin priġunerija",* jilledi d-dritt fundamentali tar-rikorrent għal smigħ xieraq partikolarment il-jedd għall-preżunzjoni tal-innoċenza tar-rikorrent kif sanċit fl-artikolu 39(5) tal-Kostituzzjoni ta' Malta ["il-Kostituzzjoni"] u l-

Artikolu 6(2) tal-Konvenzjoni Ewropea dwar id-Drittijiet tal-Bniedem ["il-Konvenzjoni"] u b'hekk ordnat li l-Qorti Kriminali fil-proċeduri Il-Pulizija (Spettur Ian Joseph Abdilla) kontra Reuben Micallef quddiem il-Qorti tal-Appelli Kriminali (Inferjuri), għandha, wara li taċċerta li l-każ tar-rikorrent jissodisfa wkoll il-kundizzjonijiet taħt is-sub-artikolu (2) tal-Artikolu 8, tassumi l-funzjoni tal-Qorti tad-Droga sabiex ir-rikorrent ikun jista' jużufruwixxi minn dak li jipprovdi l-Kap. 537. Ordnat ukoll li f'każ li l-Qorti tal-Appell Kriminali tqis li a bażi tal-liġi kif inhi xorta waħda ma tistax tikkonverti ruħha f'Qorti tad-Droga, il-proċeduri kontra r-rikorrent għandhom ikunu differiti *sine die* sakemm il-leġislatur jemenda l-liġi b'tali mod li legalment jipprovdi aċċess lir-rikorrent għall-Qorti tad-Droga taħt il-Kap. 537.

Preliminari

2. Fil-qosor il-fatti prinċipali huma dawn:

2.1. Fil-15 ta' Marzu 2007 ir-rikorrent tressaq quddiem il-Qorti tal-Maġistrati (Malta) Bħala Qorti Istruttorja akkużat talli f'Marzu 2007, u fix-xhur u s-snin ta' qabel: (1) ippromwova, ikkostitwixxa, organizza, jew iffinanzja għaqda flimkien ma' David Coleiro u ma' Raymond Debono bil-ħsieb li jagħmlu reati kriminali (u ċjoè frodi għad-dannu ta' Raymond Briffa) li għalihom jista' jeħel l-piena ta' priġunerija għal żmien erba' snin

jew iktar; (2) talli appartjena għall-istess għaqda; (3) talli b'mezzi kontra l-liġi/foloz/b'qerq ieħor għamel qligħ b'qerq ta' aktar minn elf Liri Maltin għad-dannu tal-kumpanija Biedbug Development Limited, u ta' Raymond Briffa; (4) talli approprja ruħu s-somma ta' aktar minn elf Liri Maltin għad-dannu tal-kumpanija u ndividwu surriferiti, liema somma ġiet fdata lilu taħt l-obbligu li jroddha lura jew li jsir użu speċifikat minnha; (5) talli b'qerq għamel qligħ ta' aktar minn elf Liri Maltin għad-dannu tal-istabbiliment Audio li jinstab San Gwann; (6) talli għamel qligħ b'qerq ta' aktar minn elf Liri Maltin għad-dannu tal-istabbiliment Strand Electronics Limited li jinstab l-Msida; (7) talli għamel qligħ b'qerq ta' aktar minn elf Liri Maltin għad-dannu tal-istabbiliment KVH Computers li jinstab ir-Rabat; (8) talli għamel qligħ b'qerq ta' aktar minn elf Liri Maltin għad-dannu tal-istabbiliment Vision 2000 li jinstab Ħal-Għaxaq; (9) talli għamel qligħ b'qerq ta' aktar minn elf Liri Maltin għad-dannu tal-istabbiliment Infomate Limited/Isecure Limited li jinstab l-Msida; (10) talli għamel qligħ b'qerq ta' aktar minn elf Liri Maltin għad-dannu tal-istabbiliment Intercomp li jinstab l-Marsa; (11) talli għamel qligħ b'qerq ta' aktar minn elf Liri Maltin għad-dannu tal-istabbiliment A to Z Electronics Limited li jinstab l-Msida; (12) talli għamel qligħ b'qerq ta' aktar minn elf Liri Maltin għad-dannu tal-istabbiliment New Millenium Computer Superstore li jinstab Birkirkara; (13) talli għamel qligħ b'qerq ta' aktar minn elf Liri Maltin għad-dannu tal-istabbiliment Forestals (Appliances) Limited/FGL Information Technology Limited li jinstab Tas-Sliema; (14) talli għamel qligħ b'qerq ta' aktar minn

elf Liri Maltin għad-dannu tal-istabbiliment Panta Computers Limited li jinstab l-Msida; u (15) talli għamel qligħ b'qerq ta' anqas minn elf Liri Maltin għad-dannu tal-istabbiliment Datax Computer Centre li jinstab Ta' Xbiex;

2.2. B'sentenza mogħtija fis-6 ta' Ottubru 2020 il-Qorti tal-Maġistrati (Malta) Bħala Qorti ta' Ġudikatura Kriminali ddikjarat lir-rikorrent mhux ħati tal-imputazzjonijiet bin-numri (4), (5), (6), (8), (10), (13), (14) u (15) u lliberatu minnhom, iżda sabitu ħati tal-imputazzjonijiet (1), (2), (3), (7), (9), (11) u (12) u kkundannatu għall-piena komplessiva ta' ħames (5) snin priġunerija. Ordnat ukoll lir-rikorrent iħallas lill-vittmi kollha kull bilanċ li għadu dovut;

2.3. Permezz ta' rikors tal-appell ippreżentat fit-22 ta' Ottubru 2020[1], ir-rikorrent talab lill-Qorti tal-Appell Kriminali sabiex tirriforma s-sentenza tal-Qorti tal-Maġistrati (Malta) Bħala Qorti ta' Ġudikatura Kriminali billi *"tikkonfermaha f'dik il-parti fejn l-ewwel Onorabbli Qorti sabiet ħtija fl-appellant u illiberat lill-appellant pero ikkanċella din il-parti fejn sabiet ħtija u minnflok tagħti piena aktar ekwa u ġusta skond il-liġi"*[2];

[1] Fol. 369 et seq
[2] Fol. 374

2.4. Fost l-aggravji minnu sollevati, ir-rikorrent talab lill-Qorti tal-Appell Kriminali tikkonverti ruħha f'Qorti dwar id-Droga *ai termini* tal-Artikolu 8 tal-Kap. 537;

2.5. Fis-seduta tal-5 ta Jannar 2021, l-avukat tar-rikorrent obbliga ruħu li jippreżenta nota fejn jindika l-piena applikabbli għal kull reat li bihom ġie akkużat ir-rikorrent.[3] Dan billi, fost kundizzjonijiet oħra, il-Kap. 537 huwa applikabbli biss għal: (i) persuna akkużata li hija mixlija b'reat kontra l-liġijiet dwar id-droga fir-rigward ta' kwantità ta' droga projbita li ma taqbiżx ċertu kwantità; jew (ii) <u>persuna akkużata bit-twettiq ta' xi reat li għalih hemm piena ta' mhux aktar minn seba' snin priġunerija</u> (Artikolu 8(1));

2.6. B'nota tal-15 ta Frar 2021[4] ir-rikorrent iddikjara li l-Kap. 537 japplika għalih għaliex il-qorti tal-ewwel grad ikkundannatu għal piena ta' ħames (5) snin priġunerija u minn dik is-sentenza l-Avukat Ġenerali m'appellax u għalhekk il-piena ma tistax tiżdied. Żied jgħid li l-artikolu 8 tal-Kap. 537 għandu jiġi interpretat b'mod wiesgħa sabiex persuna tkun tista tibbenefika mil-liġi;

2.7. L-Avukat Ġenerali wieġeb li r-rikorrent ma jistax jieħu benefiċċju mill-Kap. 537 għaliex hemm akkużi fejn il-piena applikabbli

[3] Fol. 380
[4] Fol. 381

teċċedi s-seba' snin u għalhekk, irrispettivament mill-piena li tat il-Qorti tal-Maġistrati (Malta) Bħala Qorti ta' Ġudikatura Kriminali għar-reati li r-rikorrent instab ħati tagħhom, il-Qorti tal-Appell Kriminali hija projbita mil-liġi li tikkonverti ruħha f'Qorti dwar id-Droga;

2.8. B'digriet mogħti fit-23 ta' Frar 2021[5], il-Qorti tal-Appell Kriminali ċaħdet it-talba tar-rikorrent sabiex tikkonverti f'Qorti dwar id-Droga. Il-motivazzjoni kienet:

> *"Fl-ewwel lok jinghad li l-appellant ma aderiex ruhu ma dak li kien gie verbalizzat fis-seduta tal-5 ta' Jannar, 2021 u cioe' li kellu jindika x kienet il-piena applikabbli ghal kul reat li gie akkuzat bih l-appellant u mhux jghamel referenza ghall-ewwel Qorti fejn gie ikkundannat piena ta' hames (5) snin prigunerija. Cio nonnostante din il-qorti sejra titratta ma din it-talba kif maghmula fir-rirkos tal-appell tieghu.*
>
> *Din il-Qorti ezaminat dak li jipprovdi l-artikolu 8 (1) tal-kapitolu 537 tal-ligijiet ta' Malta ai fini tat-talba tal-appellanti li jipprovdi s-segwenti:-*
>
> *8. (1) Meta l-persuna akkużata hija mixlija b'reat kontra l-liġijiet dwar id-droga fir-rigward ta' kwantità ta' droga projbita li,irrispettivament mit-tip tad-droga jew mill-purità ma taqbiżx il-kwantità ta' droga elenkata fil-Linji Gwida li jinsabu fir-Raba'Skeda tal-Ordinanza dwar il-Mediċini Perikolużi jew fir-Raba'Skeda tal-Ordinanza dwar il-Professjoni Medika u l-Professjonijiet li għandhom x'jaqsmu magħha bħala kwantità ta' droga li tindika lil-persuna akkużata m'għandhiex tiġi riferita għal procedure quddiem il-Qorti Kriminali, jew* ***hi akkużata bit-twettiq ta' xi reat li għalih hemm piena ta' mhux aktar minn seba' snin priġunerija****, u l-kundizzjonijiet imsemmija fis-subartikolu (2) huma sodisfatti, il-Qorti tista', wara li tisma' s-sottomissjonijiet magħmula f'isem il-persuna akkużata u f'isem il-prosekuzzjoni u wara li tisma' kull xhud li l-Qorti tqis bħala neċessarju li jinstema' , toħroġ digriet li permezz tiegħu l-Qorti tassumi l-funzjoni ta' Qorti dwar id-Droga.*
>
> *Illi ghalhekk jidher car li sabiex dak li jkun jista' jaghmel talba quddiem din il-Qorti u cioe' sabiex tikkonverti ruha fi Qorti ta' Droga iridu jigu sodisfatti b'mod preliminari zewg rekwiziti u cioe:*

[5] Fol. 384

1. Ir-reat li jkun akkuzat bih ma jistax ikollu piena li teccedi seba' (7) snin priġunerija u f'kaz li din il-kondizzjoni hija sodisfatta jibqa' t-tieni kundizzjoni u cioe

2. Li l-kundizzjonijiet imsemmija fis-subartikolu (2) huma sodisfatti.

Il-kundizzjonijiet li għandhom jiġu sodisfatti għall-finijiet tas-subartikolu (1) huma dawn li ġejjin:

(a) li r-reat kontra l-liġijiet dwar id-droga jew kontra kull liġi oħra li bih il-persuna akkużata hi mixlija hu sostanzjalment attribwibbli għad-dipendenza ppruvata fuq id-droga tal-akkużat;

(b) li r-reat kontra xi liġi oħra li mhix il-liġijiet dwar id-droga li bih il-persuna akkużata hi mixlija, ma jikkonsistix f'reat volontarju kontra l-persuna jew f'att kriminali mwettaq waqt li l-persuna akkużata kienet fil-pussess ta' armi regulari jew bl-użu ta' nar jew splussiv;

(ċ) li hemm raġunijiet oġġettivi li jindikaw li l-persuna akkużata x'aktarx tiġi riabilitata mid-dipendenza fuq id-droga jew li għamlet progress jew sforz sostanzjali sabiex teħles mid-dipendenza mid-droga

Illi pero' din il-Qorti ma tistax tara jekk il-kundizzjonijiet imsemmija fis-sub inciz (2) humiex sodisfatti qabel ma taccerta ruhha li l-piena ghar-reati adadebtati fil-konfront tal-appellanti ma tecceddix is-sebgha snin prigunerija.
Din il-Qorti taghmel referenza ghad-digireti moghtija minn din l-istess Qorti fl-ismijiet il-Pulizija vs Steph en Borg u Pulizija vs Roderick Zahra et fejn il-qorti spjegat kif ghandu jigi interpretat is-sub inciz (1) tal-Artikolu 8 tal-kapitolu 537 tal-ligijiet ta' Malta sakemm ikun hemm intervent legislattiv jekk il-legislatur huwa tal-fehma li it-tifsira li qed tinghata mill-Qorti hija wahda zbaljata u ma tirriflettix l-intensjoni tal-legislatur.

Illi fil-kaz in esami jidher car li l-piena tar-reati addebitati fil-konfront tal-appellanti imorru hafna oltre is-sebgha (7) snin prigunerija imsemmija fis-sub inciz (1) tal-Artikolu 8 tal-kapitolu 537 tal-ligijiet ta' Malta minkejja li l-ewwwel Qorti ikundannatu ghal hames (5) snin prigunerija dwar l-akkuzi li sabitu hati taghhom.

Il-Ligi ma titkellimx li l-akkuzat ma jistax jinsab hati ta' piena oltre s-sebgha snin prigunerija izda tghid li r-reati li bihom gie akkzuat l-appellant m' ghandhomx jeccedu is-sebgha snin prigunerija bhala piena li tista tinghata.

Ghalhekk jidher car li l-vot tal-ligi ma hux sodisfatt.

F'dan il-kaz r-rikorrenti huwa akkuzat fost akkuzi ohra bir-reat misapproprjazzjoni bl-aggravju tieghu stante li l-appellant jesercita l-professjoni ta' Nutar Pubbliku, assoccjazjoni ma trezi bil-hsieb li

> *jikkommettu reat, falsifikazzjoni u frodi, u ghalhekk il-piena applikabbli kif preskritta fil-ligi tmur hafna oltre is-sebgha (7) snin prigunerija.*
>
> *Fid-dawl ta' dak li intqal sopra l-Qorti tiddikjara li hija prekluza mill-ligi stess li tikkonverti ruha fi Qorti ta' Droga, stante li l-piena applikabbli teccedi is-sebgha snin prigunerija imsemmija fl-artikolu 8(1) ta-Kap 537 tal-Ligijiet ta' Malta u konsegwentement tichad it-talba tar-rikorrenti u tordna li l-kaz jigi trattat fuq il-mertu tal-appell.*
>
> *Il-Qorti tordna li kopja ta' dan id-digriet jigi notifikat lil Onorevoli Minsitru tal- Gustizzja u dan bil-ghan li jiehu konjizzjoni tieghu sabeix jara jekk hemmx bzonn li jsiru xi kjarifiki fil-ligi dwar l-interpretazzjoni tas-sub-inciz 1 tal-Artikolu 8 tal-Kap 537 tal-Ligijiet ta' Malta."*

2.9. Permezz ta' nota ppreżentata fid-29 ta' April 2021,[6] ir-rikorrent ilmenta li ċ-ċaħda tat-talba tiegħu kif ukoll l-Artikolu 8 tal-Kap. 537 jilledu d-drittijiet fundamentali tiegħu, għaliex il-liġi in kwistjoni hija diskriminatorja, inċerta, u tipprivah minn aċċess għall-Qorti dwar id-Droga. Talab għalhekk lill-Qorti tal-Appell Kriminali tirreferi l-kwistjoni lill-Qorti Ċivili, Prim'Awla;

2.10. L-Avukat Ġenerali oġġezzjona;[7]

2.11. Permezz ta' digriet mogħti fl-1 ta' Lulju 2021[8], il-Qorti tal-Appell Kriminali ċaħdet it-talba sabiex issir referenza kostituzzjonali *"stante li ma teżisti l-ebda deskriminazzjoni fil-konfront tar-rikorrenti, ma hemm l-ebda stat ta' inċertezza legali dwar l-interpretazzjoni u applikazzjoni tal-Artikolu 8 tal-Kap. 537 tal-Liġijiet ta' Malta u in oltre*

---

[6] Fol. 398 - 399
[7] Fol. 401
[8] Fol. 412 et seq

anqas ma jirriżulta li hemm nuqqas ta' aċċess lejn il-qorti u għalhekk tiċħad it-talba rikorrenti sabiex issir referenza kostitutzzjonali u bħala konsegwenza qegħda tordna kontinwazzjoni u prosegwiment tal-każ".

2.12. Il-motivazzjonijiet li wasslu l-Qorti tal-Appell Kriminali għal dik id-deċiżjoni sostanzjalment kienu dawn:

> *"Illi in succint il-lanjanzi imqajma mir-appellanti fir-rikors in kwistjoni jikkoncerna ic-cahda ta' din il-Qorti hekk kif preseduta milli tikkonverti ruhha f' Qorti tad-Droga u Artikolu 8 ta' Kap 537 u li dan bid-digriet gew miksura d-drittijiet fundamentali tieghu a bazi s-segwenti:*
>
> 1. *Illi tezisti diskriminazzjoni bejn dawk il-persuni li jkunu gew akkuzati b'reati adebitat b'piena li taqbez is-seba' snin prigunerija u dawk li l-piena tkun inqas minn seba' snin prigunerija;*
>
> 2. *Illi l-ligi hija incerta dwar jekk l-Artikolu 8 tal-Kap 537 ghandux ukoll japplika ghal dawk il-persuni li jkunu nstabu hatja ta' reat, u nghataw sentenza taht il-hames snin prigunerija, minkejja li tali reat ikun jaqbez is-seba' snin prigunerija*
>
> 3. *Illi Artikolu 8 ta' Kap 537 qieghed ukoll jilledi d-dritt tal-esponent ghall-access ghall-Qorti ta' Droga;*
>
> 4. *Illi minhabba dak sucitat r-appellanti qed isofri vjolazzjoni fid-drittijiet fundamentali tieghu kif protetti mill-Kostituzzjoni ta' Malta u l-Konvenzjoni Ewropeja tad-Drittijiet tal-Bniedem.*
>
> ...
>
> ***Kwistjoni ta' diskriminazzjoni***.
>
> *... Il-Qorti hawnhekk taghmel referenza ghal dak li jghid Artikolu 14 ta' l-ewwel skeda ta' Kap 319 tal-Ligijiet ta' Malta, li huwa l-istess bhall-Artikolu 14 tal-Konvenzjoni Ewropeja tad-Drittijiet tal-Bniedem. Dan l-Artikolu jistipula b'mod car illi d-drittijiet fundamentali tal-bniedem, hekk kif kontemplati fil-Konvenzjoni, ghandhom jigu assigurati minghajr diskriminazzjoni ghal kull raguni bhalma huma s-sess, razza, kulur, lingwa, religjon, opinjoni politika jew opinjoni ohra, origini nazzjonali jew socjali, assocjazzjoni ma' minoranza nazzjonali, propjeta', twelid jew status iehor. Ghalkemm il-ligi ma tipprovdix definizzjoni ta' diskriminazzjoni diretta, madankollu huwa mifhum illi din tirrigwardja trattament differenti ghal persuni li jinsabu fl-istess cirkustanzi jew*

f'cirkustanzi simili hafna u bbazat fuq status jew karatteristika identifikabbli (Ara fost ohrajn ***Biao v. Denmark****).*

Il-Qorti Ewropeja ghad-Drittijiet tal-Bniedem mhux l-ewwel darba li enfasizzat illi Artikolu 14 jikkumplimenta l-Artikoli sostansivi tal-Konvenzjoni u ma jistax jittihed f'kuntest wahdu ... Fil-prattika l-Qorti Ewropeja tad-Drittijiet tal-Bniedem dejjem tezamina Artikolu 14 flimkien ma Arikolu sostansiv, bhal per ezempju Artikolu 14 kien instab applikabbli fi kwistjonijiet tad-dritt tal-liberta' tal-espressjoni u assocjazzjoni ... Illi r-rikorrenti appellant fin-nota tieghu dan ma ghamlux. Ghalhekk, f'dan ir-rigward u in vista ghal dak sucitat, din il-Qorti ma taqbilx li tezisti diskriminazzjoni u dan stante l-fatt li l-appellant ma giex trattat differenti minn persuni ohrajn li qeghdin fl-istess sitwazzjoni tieghu u ghaldaqstant isegwi li l-appellant ma garrab l-ebda lezjoni ta' Artikolu 14 f'dan ir-rigward.

Nuqqas ta' certezza legali

Illi l-appellant qieghed jallega wkoll ksur tad-drittijiet fundamentali tieghu bbazat fuq in-nuqqas ta' certezza legali ta' Artikolu 8 ta' Kap 537. Din il-Qorti ma hijiex kompetenti biex tiddeciedi dwar jekk tirrizultax vjolazzjoni tal-Artikolu 6 tal-Konvenzjoni Ewropea tad-Drittijiet tal-Bniedem u tal-Artikolu 39 tal-Kostituzzjoni ta' Malta, kompetenza fdata lil Prim'Awla tal-Qorti Civili (Sede Kostituzzjonali) u l-Qorti Kostituzzjonali, izda sabiex tara jekk fid-dawl tal-incertezza legali sollevata mir-rikorenti appellanti hemmx lok ghal referenza kostituzzjonali sabiex l-ilment tieghu jigi investigat in funditus.

...

Illi fil-kaz in ezami jidher car li l-piena tar-reati addebitati fil-konfront tal-appellant imorru hafna oltre is-seba' (7) snin prigunerija imsemmija fis-sub-inciz (1) tal-Artikolu 8 tal-Kap. 537 tal-Ligijiet ta' Malta minkejja li l-Ewwel Qorti ikkundannatu ghall-hames (5) snin prigunerija dwar l-akkuzi li sabitu hati taghhom.

...

Ghalhekk strict iuris meta l-legislatur haseb ghall-emenda fil-ligi sabiex jaghti s-setgha lil qorti ta' revizjoni sabiex tikkonverti ruhha f'Qorti dwar id-Droga, il-legislatur ried li l-Qorti tkun tista tikkonverti ruhha fi Qorti ta' Droga ***<u>biss</u>*** *wara*
li ssir indagini li s-sentenza li tista' tinghata tkun inqas minn seba' (7) snin prigunerija. Dan in omagg mal-Artikolu 8 li jiddisponi testwalment:

> *"****Meta l-persuna akkużata ….. <u>hi akkużata</u> bit-twettiq ta' xi reat li għalih hemm piena ta' mhux aktar minn seba' snin priġunerija ...****" (sottolinjar tal-Qorti)*

Illi fil-fehma ta' din l-Onorabbli Qorti l-kliem tal-legislatur allura ma jaghti lok ghall-ebda interpretazzjoni nonnostante li setgha kien hemm Qrati ohra li qeghdin jimxu bil-kejl tal-piena moghtija u cioe' jekk il-piena moghtija mill-Qorti ta' pirm istanza hija inqas minn seba' (7) snin prigunerija u l-appell intavolat huwa tal-appellant, u konsegwentment ma jistax jkun hemm zieda fil-piena allura dan jista jigi miftiehem li dik il-Qorti tista tilqa' it-talba ghall-konversjoni ghal Qorti ta' Droga.

Huwa mehtieg li l-ligijiet jigu miktuba b'mod car u b'reqqa kbira. Nuqqas ta' kjarezza f'dan ir-rigward jista' jwassal ghal interpretazzjoni differenti minn dik li originarjament kellu f'mohhu l-legislatur. Dan nonnostante jirrizulta li -kime tal-ligi jirriflettu l-hsieb tal-legislatur, fir-rigward ta' Artikolu 8 ta' Kap. 537,

Ghalhekk in vista tas-suespost din il-qorti ma hiex tal-fehma li hemm incertezza legali f'dan id-dispost tal-ligi u konsegwentement it-talba rikorrenti ma iex ser tigi milqugha f dan ir-rigward.

***Nuqqas ta' access lejn il-Qorti**.*

*L-appellant jaccena wkoll illi Artikolu 8 ta' Kap 537, ukoll jilledi d-dritt tal-esponent mill-access ghall-Qorti ta' Droga. Minkejja li l-Artikoli tal-ligi li jaghmel referenza ghalihom l-appellant fin-nota tieghu ma jikkombaccawx ma dak li huwa qed jikteb fl-istess nota, jidher b'mod car li dan qieghed jirreferi ghall-ksur tad-dritt ta'smiegh xieraq. Hawnhekk din il-Qorti taghmel referenza ghas-sentenza fl-ismijiet **<u>Zubac v. Croatia</u>** fejn il-Qorti Ewropeja tad-Drittijiet tal-Bniedem qalet li:*

> *'the right of access to a court is impaired when the rules cease to serve the aims of legal certainty and the proper administration of justice and form a sort of barrier preventing the litigant from having his or her case determined on the merits by the competent court.'*

Dan il-pronunciment gie segwit f'diversi sentenzi sabiex jigi determinat jekk certu ligijiet irristringewx b'mod mhux gustifikat applikanti mid-dritt ghall-access ghall-Qrati.

Fis-sentenza bl-ismijiet Nowinski v. Poland, il-Qorti Ewropeja qalet bl-iktar mod car illi:

> *'it is primarily for the national authorities, notably the courts, to resolve problems of interpretation of domestic legislation.'"*

3. Fit-22 ta' Lulju 2021 ir-rikorrent fetaħ kawża kostituzzjonali fejn allega illi l-Artikolu 8(1) tal-Kap. 537: (i) safejn jiddistingwi bejn persuni li

jkunu ġew akkużati b'reat addebitat b'piena li taqbeż is-seba' (7) snin priġunerija u dawk li l-piena tkun inqas minn seba' snin priġunerija, huwa diskriminatorju; (ii) joħloq nuqqas ta' ċertezza legali għaliex mhux ċar jekk dan l-artikolu għandux japplika għal dawk il-persuni li jkunu nstabu ħatja minn Qorti tal-ewwel istanza ta' reat li, għalkemm iġorr massimu ta' piena ta' aktar minn seba' snin priġunerija, effettivament jiġu ssoġġettati għal piena inqas għalih u l-Avukat Ġenerali ma jappellax; u (iii) jilledi d-dritt tiegħu għal aċċess għall-Qorti dwar id-Droga. Talab għalhekk lill-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili (Sede Kostituzzjonali) sabiex:

> *"tiddikjara li l-Artikolu 8 tal-Kap 537 qed jilledi d-drittijiet fundamentali ta' l-esponenti u konsegwentement taghti dak ir-rimedju xieraq u opportun fic-cirkostanzi ta' dan il-kaz."*

4. Permezz ta' tweġiba ppreżentata fid-9 ta' Awwissu 2021,[9] l-intimat Avukat tal-Istat wieġeb illi r-rikorrent irid jindika eżattament liema huma l-artikoli Kostituzzjonali u Konvenzjonali li fuqhom ibbaża l-kawża. Fil-meritu wieġeb illi l-allegazzjonijiet u l-pretensjonijiet tar-rikorrent huma nfondati u għandhom jiġu miċħuda bl-ispejjeż *inter alia* għaliex ir-rikorrent ġie akkużat u misjub ħati ta' frodi u l-akkużi ma kellhom xejn x'jaqsmu ma' droga.

5. B'nota ppreżentata fit-2 ta' Settembru 2021, ir-rikorrent ddikjara li:

> *"l-artikoli tal-Kostituzzjoni u tal-Konvenzjoni li gew vjolati huma is-segwenti:*

[9] Fol. 4 - 5

> *1. Il-jghid ghal smigh xieraq mhares taht l-Art. 39 tal-Kostituzzjoni ta' Malta u l-Art. 6 tal-Konvenzjoni Ewropeja ghall-Protezzjoni tad-Drittijiet tal-Bniedem u dan stante in-nuqqas ta' l-access ghal Bord stante li tali access gie imbarrat, kif ukoll rigward l-incertezza fil-ligi fuq il-kwistjoni ta' l-ammont ta' prigunerija bi pregudizzju ghalih u finalment li huwa ma jistax jibbenefika minn piena aktar favorevoli.'*

6. B'digriet mogħti waqt is-seduta tat-23 ta' Settembru 2021, il-Qorti tal-Appell Kriminali ddifferiet l-appell *sine die* sakemm ikun hemm eżitu finali fil-kawża kostituzzjonali li fetaħ ir-rikorrent.

7. B'sentenza mogħtija fit-28 ta' Ġunju 2022 ["is-sentenza appellata"] il-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili (Ġurisdizzjoni Kostituzzjonali) iddeċidiet l-ilment tar-rikorrent billi:

> *"filwaqt li tichad ir-risposta tal-Avukat tal-Istat sakemm din hija nkompatibbli ma' dak hawn deciz, tghaddi sabiex t-tilqa' t-talba tar-rikorrent u tiddikjara li l-Artikolu 8 tal-Att dwar Dipendenza fuq id-Droga (Trattament mhux Prigunerija), Kap. 537 tal-Ligijiet ta' Malta f'dik il-parti fejn jaqra:*
>
> *'jew hi akkużata bit-twettiq ta' xi reat li għalih hemm piena ta' mhux aktar minn seba' snin priġunerija'*
>
> *jilledi d-dritt fundamentali ghal smigh xieraq tar-rikorrent partikolarment il-jedd ghall-presunzjoni tal-innocenza tar-rikorrent kif sancit fl-artikolu 39 (5) tal-Kostituzzjoni ta' Malta u l-artikolu 6 (2) tal-Konvenzjoni Ewropea dwar id-Drittijiet tal-Bniedem.*
>
> *Il-Qorti bhala rimedju tordna li l-Qorti Kriminali fil-proceduri fil-konfront tar-rikorrent fl-ismijiet 'Il-Pulizija (Spettur Ian Joseph Abdilla) kontra Reuben Micallef' pendenti quddiem il-Qorti tal-Appelli Kriminali (Inferjuri) ghandha, wara li taccerta li l-kaz tar-rikorrent jissodisfa wkoll il-kundizzjonijiet taht is-sub-artikolu (2) tal-Artikolu 8, tassumi l-funzjoni tal-Qorti tad-Droga sabiex ir-rikorrent ikun jista' juzufruwixxi minn dak li jipprovdi l-Kap. 537 Att dwar Dipendenza fuq id-Droga (Trattament mhux Prigunerija). F'kaz li l-Qorti tal-Appell Kriminali tqis li taht il-ligi kif vigenti xorta wahda ma tistax tikkonverti ruhha f'Qorti tad-Droga, nonostante l-ordni ta' din il-Qorti, il-Qorti tordna li l-proceduri fil-konfront tar-rikorrent jibqghu sospizi sine die sakemm il-legislatur jemenda l-ligi b'tali mod li legalment jipprovdi access lir-rikorrent ghall-Qorti tad-Droga taht il-Kap. 537.*

Stante li din il-Qorti sabet li l-ligi in kwistjoni hija bi ksur tal-Kostituzzjoni u l-Konvenzjoni Ewropea dwar id-Drittijiet tal-Bniedem, tordna li kopja ta' din id-decizjoni, la darba ssir res judicata, tigi notifikata lill-Onorevoli Speaker tal-Parlament u lill-Onorevoli Ministru tal-Gustizzja.

Bl-ispejjez kontra l-Avukat tal-Istat intimat."

8. Safejn rilevanti għall-appell tal-intimat, il-motivazzjoni tas-sentenza appellata kienet din:

*"**Li r-rikorrent mhux akkuzat b'reati relatati mad-Droga:***

Illi fir-risposta tieghu l-Avukat tal-Istat intimat isostni li jekk ir-rikorrent gie misjub hati ta` frodi u l-akkuzi ma kellhom x`jaqsmu xejn ma` droga, fi kliem l-intimat huwa ovvju li l-Qrati penali ser jichdu talba ai termini tal-artikolu 8 tal-Kap 537.

Illi din il-parti tar-risposta tal-Avukat tal-Istat turi car lil din il-Qorti li l-intimat ma jafx x'jiddisponi fih ezatt l-artikolu 8 tal-Kap. 537 Att dwar Dipendenza fuq id-Droga (Trattament mhux Prigunerija). Fil-fatt dan l-artikolu ma jipprovdix biss ghal kazijiet fejn l-akkuza tkun relatata ma' reati tad-droga izda jipprovdi wkoll alternattiva fejn jaqra li:

'jew hi akkużata bit-twettiq ta' xi reat li għalih hemm piena ta' mhux aktar minn seba' snin priġunerija, u l-kundizzjonijiet imsemmija fis-subartikolu (2) huma sodisfatti…'

Evidentement ghalhekk l-Avukat tal-Istat intimat f'din il-parti tar-risposta huwa legalment zbaljat u l-Qorti ser tghaddi sabiex tichad l-istess.

Mertu:

...

Allegat ksur tal-Artikolu 39 tal-Kostituzzjoni ta' Malta u l-Artikolu 6 tal-Konvenzjoni Ewropeja:

Ghall-iskop tal-kaz tar-rikorrent, il-partijiet l-aktar rilevanti tal-Artikolu 39 tal-Kostituzzjoni ta' Malta huma s-subartikoli segwenti:

'(1) Kull meta xi ħadd ikun akkużat b'reat kriminali huwa għandu, kemm-il darba l-akkuża ma tiġix irtirata, jiġi mogħti smigħ xieraq għeluq żmien raġonevoli minn qorti indipendenti u imparzjali mwaqqfa b'liġi. . . .

(5) Kull min jiġi akkużat b'reat kriminali għandu jiġi meqjus li jkun innoċenti sakemm jiġi pruvat jew ikun wieġeb li huwa ħati:

Iżda ebda ħaġa li hemm fi jew magħmula skont l-awtoritàta' xi liġi ma titqies li tkun inkonsistenti ma' jew bi ksur ta' dan is-subartikolu safejn dik il-liġi timponi fuq xi persuna akkużata kif intqal qabel il-piż tal-prova ta' fatti partikolari.

Illi l-artikolu 6 tal-Konvenzjoni Ewropea fil-parti rilevanti tieghu ghall-kaz odjern jaqra kif isegwi:

'1. Fid-determinazzjoni tad-drittijiet ċivili u tal-obbligi tiegħu jew ta' xi akkuża kriminali kontra tiegħu, kulħadd huwa ntitolat għal smigħ imparzjali u pubbliku fi żmien raġonevoli minn tribunal indipendenti u imparzjali mwaqqaf b'liġi. Is-sentenza għandha tingħata pubblikament iżda l-istampa u l-pubbliku jistgħu jiġu esklużi mill-proċeduri kollha jew minn parti minnhom fl-interess tal-morali, tal-ordni pubbliku jew tas-sigurta` nazzjonali f' soċjeta` demokratika, meta l-interessi tal-minuri jew il-protezzjoni tal-ħajja privata tal-partijiet hekk teħtieġ, jew safejn ikun rigorożament meħtieġ fil-fehma talqorti f'ċirkostanzi speċjali meta l-pubbliċita` tista' tippreġudika l-interessi tal-ġustizzja.

2. Kull min ikun akkużat b'reat kriminali għandu jiġi meqjus li jkun innoċenti sakemm ma jiġix pruvat ħati skont il-liġi.'

Illi fil-kaz odjern r-rikorrent qed jallega tlett lezjonijiet ghad-dritt tieghu fit-termini tal-artikolu 39 tal-Kostituzzjoni ta' Malta. L-ewwel lment tieghu hu li qed issehh:

(i) diskriminazzjoni bejn dawk il-persuni li jkunu gew akkuzati b'reati adebitati b'piena li taqbez is-seba' (7) snin prigunerija u dawk li l-piena tkun inqas minn seba' snin prigunerija;

Mal-ewwel daqqa t'ghajn wiehed jifhem li dwar dan l-ilment ir-rikorrent ma kellux jaghmel referenza ghall-artikolu dwar is-smigh xieraq fi hdan il-kostituzzjoni u l-konvenzjoni izda ghall-artikolu 45 tal-istess Kostituzzjoni u l-artikolu 14 tal-Konvenzjoni li jitrattaw d-diskriminazzjoni. Pero' kif gia accennat aktar il' fuq il-gurisprudenza kemm dik Maltija kif ukoll Ewropea dejjem emfasizzat li d-dritt li wiehed ma jigix diskriminat ghandu dejjem jittiehed fil-kuntest u flimkien ma' l-artikoli sostantivi l-ohra u ma' jistax jittiehed f'kuntest wahdu.

Illi dan suespost iwassal lil din il-Qorti sabiex tezamina wkoll kontestwalment iz-zewg lmenti l-ohra tar-rikorrent u cioe' fejn isostni li:

(ii) l-ligi hija wkoll incerta' fuq jekk l-artikolu 8 tal-Kap 537 ghandux ukoll japplika ghal dawk il-persuni li jkunu nstabu hatja ta' reat li ghalkemm dan ir-reat jkun igorr piena li taqbez is-seba' snin

prigunerija, tali persuni jkunu gew ikkundannati piena ta' inqas minn seba' snin prigunerija u ma jkun hemm l-ebda appell fuq il-piena min-naha ta' l-Avukat Generali;

(iii) Illi l-artikolu 8 tal-Kap 537 qieghed ukoll jilledi d-dritt tal-esponenti ghall-access ghal Qorti ta' Droga liema dritt ta' access ghandu jkun garantit mill-Kap 319 tal-Konvenzjoni Ewropea tad-Drittijiet tal-bniedem u il-Kostituzzjoni ta' Malta.

Illi kif gia suespost l-ilment tar-rikorrent jemani principalment minn dak li jimponi l-artikolu 8 tal-Att dwar Dipendenza fuq id-Droga (Trattament mhux Prigunerija) Kap 537 tal-Ligijiet ta' Malta li fil-parti rilevanti jaqra kif isegwi:

'8. (1) Meta l-persuna akkużata hija mixlija b'reat kontra l-liġijiet dwar id-droga fir-rigward ta' kwantità ta' droga projbita li, irrispettivament mit-tip tad-droga jew mill-purità ma taqbiżx il-kwantità ta' droga elenkata fil-Linji Gwida li jinsabu fir-Raba' Skeda tal-Ordinanza dwar il-Mediċini Perikolużi jew fir-Raba' Skeda tal-Ordinanza dwar il-Professjoni Medika u l-Professjonijiet li għandhom x'jaqsmu magħha bħala kwantità ta' droga li tindika li l-persuna akkużata m'għandhiex tiġi riferita għal proceduri quddiem il-Qorti Kriminali, jew hi akkużata bit-twettiq ta' xi reat li għalih hemm piena ta' mhux aktar minn seba' snin priġunerija, u l-kundizzjonijiet imsemmija fis-subartikolu (2) huma sodisfatti, il-Qorti tista', wara li tisma' ssottomissjonijiet magħmula f'isem il-persuna akkużata u f'isem il-prosekuzzjoni u wara li tisma' kull xhud li l-Qorti tqis bħala neċessarju li jinstema', toħroġ digriet li permezz tiegħu l-Qorti tassumi l-funzjoni ta' Qorti dwar id-Droga.'

Illi l-Qorti tal-Appell Kriminali fil-kaz tar-rikorrent pendenti quddiemha ddikjarat li dan l-artikolu huwa car u ma jaghti l-ebda lok ghal interpetazzjoni fejn jimponi li sabiex persuna li hija akkuzata b'reat iehor u mhux wiehed relatat mad-droga, sabiex dan il-kapitolu tal-ligi japplika ghalih u l-Qorti tkun tista' tikkonverti ruhha ghall-Qorti tad-Droga jrid jissodisfa s-segwenti:

1. Ir-reat li jkun akkuzat bih ma jistax ikollu piena li teccedi seba' (7) snin prigunerija u f'kaz li din il-kundizzjoni hija sodisfatta wiehed jghaddi sabiex jezamina jekk hux sodisfatta t-tieni kundizzjoni:

2. Li l-kundizzjonijiet imsemmija fis-subartikolu (2) ta' Artikolu 8 ta' Kap. 537 huma sodisfatti.

Illi dwar l-allegata incertezza rizultanti mill-interpretazzjoni tal-artikolu artikolu 8 tal-Kap 537, din il-Qorti taqbel ma' dak deciz mill-Onorabbli Qorti Kriminali suespost u cioe' li mhux minnu li l-artikolu 8 huwa ncert anzi huwa pjuttost skjett fejn jindika li hija l-piena rizultanti possibbli mill-akkuza li wiehed irid jiehu kont sabiex jigi deciz jekk il-Qorti tikkonvertix ruhha fil-Qorti tad-Droga jew le u mhux il-piena fil-fatt inflitta.

Illi huwa ghalhekk car lil din il-Qorti li din il-ligi ai fini ta' evalwazzjoni u decizjoni da parti tal-Qorti dwar jekk ghandhiex tikkonverti ruhha f'Qorti tad-Droga qed timponi lill-gudikant li jqis li l-imputat / akkuzat daqs li kieku huwa hati tal-imputazzjonijiet kollha migjuba fil-konfront tieghu u wkoll li ghandu jassumi li l-piena li ser tigi inflitta hija dik massima. Dan kemm fi stadju qabel ma tinghata decizjoni mill-ewwel Qorti kif ukoll fi stadju ta' appell fejn suppost id-decizjoni ghadha meqjusa bhala wahda mhux res judicata. Illi din il-Qorti tqis li dan kjarament huwa bi ksur sfaccat tas-sub-artikolu (5) tal-Artikolu 39 tal-Kostituzzjoni u t-tieni sub-artikolu tal-Artikolu 6 tal-Konvenzjoni li jipprovdi li kull min jigi akkuzat b'reat kriminali ghandu jigi meqjus li jkun innocenti sakemm jigi pruvat jew ikun wiegeb li huwa hati.

Illi l-ligi kif imposta kjarament qed tiddistingwi wkoll:

(i) bejn persuni li originarjament jigu akkuzati b'reati li għalihom hemm piena ta' mhux aktar minn seba' snin prigunerija u
(ii) persuni ohra li ghalkemm originarjament ikunu gew akkuzati b'reati li ghalihom hemm piena ta' aktar minn seba' snin finalment jinstabu hatja ta' uhud biss mir-reati li jwasslu ghal piena anqas minn seba' snin.

Huwa ghalhekk car li l-uniku raguni ghalfejn il-ligi qed twassal ghal din id-distinzjoni huwa li ai fini tal-kalkolu fit-termini tal-artikolu 8 tal-Kap. 537 l-imputat/akkuzat qed jigi meqjus hati nonostante li ma jkunx ghad hemm sentenza fil-konfront tieghu u ghar minn hekk wara li jkun gie liberat minn uhud mill-akkuzi.

Il-Qorti tqis li dak suespost jikkonsisti f'lezjoni cara tal-jedd fundamentali ghall-presunzjoni tal-innocenza emanenti mill-artikolu 39 (5) tal-Kostituzzjoni ta' Malta u l-artikolu 6 (2) tal-Konvenzjoni Ewropea dwar id-Drittijiet tal-Bniedem.

Apparti minn hekk il-ligi kif redatta teskludi li l-Qorti tikkonverti ruha f'Qorti tad-Droga anki wara li l-piena mposta tkun deciza u mhux appellata u tkun tikkonsisti f'piena ta' anqas minn seba' snin. Dan qed iwassal sabiex bosta persuni jigi michud lilhom il-possibilita' li jirrikorru ghall-Qorti tad-Droga nonostante li finalment nstabu hatja ghal perjodu ta' habs anqas mis-seba' snin kif indikat fl-artikolu 8 tal-Kap. 537. Aktar gravi minn hekk jirrizulta li f'dan il-kuntest il-Qrati lanqas huma konsistenti fl-applikazzjoni taghhom ta' dan l-artikolu billi uhud minnhom jaghzlu li jikkonvertu ruhhom la darba l-piena hija stabilita u ohrajn le. Dan kollu huwa rizultat tal-kliem uzat fil-ligi li jaqra:

'jew hi akkużata bit-twettiq ta' xi reat li għalih hemm piena ta' mhux aktar minn seba' snin prigunerija'

li kif gia inghad huwa lesiv ghall-jedd fundamentali tal-presunzjoni tal-innocenza u ghalhekk anki minn dan il-lat il-ligi hija bi ksur tal-artikolu 39 l-kostituzzjoni u bi ksur tal-artikolu 6 tal-Konvenzjoni.

Ghalhekk il-Qorti tqis li t-talba tar-rikorrent li qed jigi lez dan id-dritt fundamentali tieghu ghal smigh xieraq fit-termini tal-artikolu 39 tal-Kostituzzjoni u l-artikolu 6 tal-Konvenzjoni hija gustifikata u ser tghaddi sabiex tilqa' l-istess.

Rimedju:

Illi r-rikorrent jitlob li f'kaz li din il-Qorti ssib lezjoni tad-dritt fundamentali tieghu allura ghandu jinghata rimedju xieraq u opportun fic-cirkostanzi tal-kaz odjern.

Illi mill-atti l-Qorti rat li rizultat tal-applikazzjoni tal-artikolu tal-ligi leziv ghad-dritt ghal smigh xieraq tar-rikorrent, r-rikorrent gie mcahhad l-opportunita' li jusfruwixxi ruhu mill-opportunitajiet provduti taht il-Kap. 537 Att dwar Dipendenza fuq id-Droga (Trattament mhux Prigunerija) partikolarment li flok prigunerija jinghata piena aktar favorevoli, dan ghaliex il-Qorti tal-Appell Kriminali ma kkonvertitx ruhha f'Qorti tad-Droga rizultat tal-artikolu 8 tal-istess Att. In vista li mill-atti jirrizulta li r-rikorrent jidher li kellu u possibilment ghad ghandu l-problema tad-droga huwa car ghal din il-Qorti li l-ahjar rimedju ghalih huwa li l-Qorti Kriminali tikkonverti ruhha f'Qorti tad-Droga sabiex ir-rikorrent ikun jista' juzufruwixxi mill-Kap. 537, bhal ma fuq kollox jusfruwixxu minnu akkuzati ohra li originarjament ikunu gew akkuzati bl-istess reati li taghhom gie misjub hati r-rikorrent izda tkun giethom tajjeb ghaliex ma jkunux gew akkuzati b'reati ohra li minnhom gew liberati bhal ma gara fil-kaz odjern. U wkoll bhal ma jusufrwixxu minnu akkuzati li tigihom tajba fejn il-Qorti tkun ghazlet li tikkonverti ruhha wara li l-piena nflitta tkun accertata u mhux appellata, kaz li ma sehhx fil-kaz odjern.

Il-Qorti tqis li bhala rimedju, stante li dik il-parti tal-artikolu 8 tal-Att 537 li taqra:

'jew hi akkużata bit-twettiq ta' xi reat li għalih hemm piena ta' mhux aktar minn seba' snin priġunerija',

qed tigi dikjarata bi ksur tal-jedd fundamentali ghal smigh xieraq u ghalhekk m'ghandux ikollha effett fil-ligi, l-Qorti qed tordna li l-Qorti Kriminali ghandha, wara li taccerta li l-kaz tar-rikorrent jissodisfa wkoll il-kundizzjonijiet taht is-sub-artikolu (2) tal-Artikolu 8, tassumi l-funzjoni tal-Qorti tad-Droga sabiex ir-rikorrent ikun jista' juzufruwixxi minn dak li jipprovdi l-Kap. 537. F'kaz li dik l-Onorabbli Qorti tal-Appell Kriminali tqis li taht il-ligi kif vigenti xorta wahda ma tistax tikkonverti ruhha f'Qorti tad-Droga, nonostante l-ordni ta' din il-Qorti, tordna li l-proceduri fil-konfront tar-rikorrent jibqghu sospizi sine die sakemm il-

> *legislatur jemenda l-ligi b'tali mod li legalment jiprovdi access lir-rikorrent ghall-Qorti tad-Droga taht il-Kap. 537.*
>
> *Din il-Qorti tqis li kif qed tipprovdi biss verament ir-rikorrent ikun qed jinghata rimedju xieraq ghall-lezjoni sofferta. Il-Qorti hija tal-fehma li ebda rimedju f'forma pekunjarja ma jista' tkun ta' rimedju effettiv ghar-rikorrent li in vista tal-vizzju tad-droga li hakmu ghandu bzonn l-ghajnuna li jiprovdi l-Kap. 537, nkluz li flok piena ta' prigunerija jinghata piena aktar favorevoli u mhux li f'hajtu jigi maghkus aktar milli hu rizultat tal-istess vizzju."*

9. Fl-appell li ppreżenta fit-18 ta' Lulju 2022, l-Avukat tal-Istat talab lil din il-Qorti sabiex *"tirrevoka u tannulla"* is-sentenza appellata, bl-ispejjeż taż-żewġ istanzi kontra l-appellat.

10. L-appellat ma weġibx.

<u>L-Aggravju</u>

11. L-Avukat tal-Istat jilmenta li l-Ewwel Qorti kkonkludiet li seħħ ksur tal-jedd għal smigħ xieraq tar-rikorrent għaliex l-Artikolu 8 tal-Kap. 537 jikser il-prinċipju tal-preżunzjoni tal-innoċenza (Artikolu 39(5) tal-Kostituzzjoni u l-Artikolu 6(2) tal-Konvenzjoni Ewropea) meta l-ilment ma kienx bażat fuq il-principju tal-preżunzjoni ta' innoċenza. F'kull każ il-leġislatur għandu d-dritt jistabbilixxi parametri u jaqta' linja u f'dan il-każ deherlu li persuni li jkunu akkużati b'reat li jġorr piena ta' iktar minn seba' snin priġunerija ma jistgħux jibbenefikaw mill-applikazzjoni tal-Artikolu 8 tal-Kap. 537. Jenfasizza li kemm fiż-żmien li r-rikorrent wettaq ir-reati in kwistjoni u kif ukoll meta ħarġu l-akkużi fil-konfront tiegħu, il-piena għar-

reati ta' frodi u misapproprjazzjoni kienu jeżistu u għalhekk il-konklużjoni tal-Ewwel Qorti hi żbaljata. Aktar minn hekk, jilmenta li r-rimedju mogħti huwa nkonċepibbli.

Konsiderazzjonijiet

12. L-Att dwar Dipendenza Fuq id-Droga (Trattament mhux Priġunerija) (Kap. 537) kien introdott sabiex persuna li tinqabad fil-pussess ta' droga għall-użu personali tagħha u wkoll fejn persuna twettaq reati minħabba d-dipendenza tagħha fuq id-droga, tingħata l-għajnuna għal skop ta' riabilitazzjoni bil-possibbiltà li tgawdi ċertu mitigazzjonijiet fil-piena. Dan soġġett li jkunu sodisfatti ċertu kundizzjonijiet li jissemmew f'Artikoli 8 u 13 tal-Kap. 537.

13. Din il-Qorti diġà kellha l-opportunita' tikkunsidra l-art. 8 tal-Kap. 537. Hekk per eżempju:

i. Il-Pulizija v. Mario Zammit (Ref. Kost. 11/2016), sentenza tat-18 ta' Lulju 2017. L-ilment kien dwar l-Art. 8(1) minħabba l-fatt li l-Qorti tal-Appell Kriminali ċaħdet it-talba ta' Zammit sabiex tikkonverti ruħha f'Qorti dwar id-Droga għaliex il-liġi ma kinitx tippermetti li fl-istadju ta' appell issir talba sabiex il-Qorti tikkonverti f'Qorti dwar id-Droga. Din il-Qorti kkonkludiet li ma

kienx hemm ksur tal-Art. 6 tal-Konvenzjoni. Madankollu sabet ksur tal-Art. 7 tal-Konvenzjoni peress li meta fis-sena 2004 ammetta l-akkużi bit-tama li jingħata piena inqas iebsa, ma setax kien jaf li snin wara ser tiġi promulgata liġi li tiffavorixxi l-pożizzjoni ta' min kien akkużat bħalu b'reati konnessi mad-droga. Iddikjarat għalhekk li n-nuqqas tal-applikazzjoni fil-konfront ta' Zammit tal-Artikolu 8 tal-Att I tas-sena 2005 fl-istadju ta' appell jkun leżiv tad-dritt tiegħu sanċit bl-Artikolu 7 tal-Konvenzjoni.

ii. Il-Pulizija v. Andre Falzon et tal-31 ta' Awwissu, 2021. L-ilment kien dwar ksur tal-Art. 6 tal-Konvenzjoni u Art. 39 tal-Kostituzzjoni, relatat mal-fatt li l-akkużat ma setax jieħu benefiċċju mid-dispożizzjonijiet tal-Kap. 573 minħabba l-ammont ta' droga involuta. Din il-Qorti qalet hekk fir-rigward:

"15. ... l-leġislatur igawdi minn diskrezzjoni fil-kriterji li hemm bżonn skont il-liġi sabiex akkużat igawdi mill-benefiċċji li jista' jkun intitolat għalihom taħt Kap. 537. Wara kollox apparti l-interess tal-privat, f'dawn il-każijiet hemm ukoll l-interess pubbliku.

16. Evidenti li għal dawn it-tip ta' każijiet ittieħdet deċiżjoni li jiġi stabbilit limitu għal dak li jirrigwarda l-kwantita` ta' droga nvoluta fil-każ, peress li l-leġislatur irraġuna li iktar ma tkun il-kwantita` ta' droga nvoluta, iktar hu serju l-każ u l-akkużat m'għandux ikun intitolat li jieħu benefiċċju li l-każ tiegħu jinstema u jiġi deċiż mill-Qorti dwar id-Droga. F'dan ir-rigward ried jillimita l-każijiet fejn il-Qorti għandha d-diskrezzjoni li tordna li l-każ ikun deċiż minn dik il-qorti speċjali.

17. Wieħed jista' jaqbel jew ma jaqbilx ma' dik il-posizzjoni. Pero` il-Qorti tqis li taqa' fid-diskrezzjoni tal-leġislatur li jimponi dak il-massimu ta' piż ta' droga li għandha tkun involuta sabiex akkużat jieħu benefiċċju li l-każ ikun ikkunsidrat u deċiż mill-Qorti dwar id-Droga. Evidenti li l-leġislatur f'dan ir-rigward ipprova jżomm bilanċ

meta tqis is-serjeta` tar-reati konnessi mad-droga u l-ħsara kbira li tikkawża fis-soċjeta`. Dan ovvjament qiegħed jingħad b'referenza għall-ilment li għandha quddiemha l-ewwel Qorti, u li jirreferi għad-dritt tal-appellant li jkollu aċċess għall-Qorti dwar id-Droga. Tliet mitt (300) gramma, droga irrispettivament mit-tip li tkun, hu wkoll ammont konsiderevoli. Dan ma kienx xi każ fejn kien hemm involut formaliżmu eċċessiv li ssemma fil-każ ***Zubac v. Croatia*** *(applikazzjoni numru 40160/12) tal-5 ta' April 2018. Każ li rrefera għalih ir-rikorrent f'paragrafu 20 tar-rikors tal-appell. Anzi f'dik is-sentenza l-Qorti qalet:*

> *"78. However, the right of access to the courts is not absolute but may be subject to limitations; these are permitted by implication since the right of access by its very nature calls for regulation by the State, which regulation may vary in time and in place according to the needs and resources of the community and of individuals (see Stanev v. Bulgaria [GC], no. 36760/06, § 230, ECHR 2012). In laying down such regulation, the Contracting States enjoy a certain margin of appreciation. Whilst the final decision as to observance of the Convention's requirements rests with the Court, it is no part of the Court's function to substitute for the assessment of the national authorities any other assessment of what might be the best policy in this field. Nonetheless, the limitations applied must not restrict the access left to the individual in such a way or to such an extent that the very essence of the right is impaired. Furthermore, a limitation will not be compatible with Article 6 § 1 if it does not pursue a legitimate aim and if there is not a reasonable relationship of proportionality between the means employed and the aim sought to be achieved (see Lupeni Greek Catholic Parish and Others, cited above, § 89, with further references)".*

Dan apparti li hemm kriterji oħra li għandhom jiġu sodisfatti sabiex persuna tkun intitolata li tidher quddiem dik il-Qorti. Kriterji li jissemmew f'subinċiż (2) tal-Art. 8 tal-Kap. 537 u li m'hemmx prova li f'dan il-każ partikolari ġew sodisfatti mill-appellant."

iii. Christopher Bartolo v. L-Avukat tal-Istat (255/20/3) deċiż fis-26 ta' April, 2022, fejn *inter alia* sar ilment simili għal dak li sar fil-każ ta' Zammit. Din il-Qorti reġgħet tenniet illi:

"t-tħaddim tal-Artikolu 8 tal-Kapitolu 537 tal-Liġijiet ta' Malta jiddependi minn ċerti kundizzjonijiet ċari espressi mil-liġi nnifisha u dawk il-kundizzjonijiet jaqgħu fid-diskrezzjoni mogħtija lil-leġislatur u ma jikkostitwux ksur tal-jedd għal smigħ xieraq"

14. Wieħed mill-każijiet fejn qorti ta' ġurisdizzjoni kriminali tkun tista' tkompli tisma' l-kawża bħala Qorti dwar id-Droga hi li l-persuna tkun akkużata *"bit-twettiq ta' xi reat li għalih hemm piena ta' mhux aktar minn seba' snin priġunerija"*. Dan diment jiġu sodisfatti kundizzjonijiet oħra li jissemmew fil-Kap. 537. F'dan il-każ il-Qorti tal-Maġistrati (Malta) bħala Qorti ta' Ġudikatura Kriminali sabet lir-rikorrent ħati *inter alia* tar-reat ta' frodi b'għemil qarrieqi u kkundannatu piena ta' ħames (5) snin priġunerija. Billi l-prosekuzzjoni m'appellatx minn dik is-sentenza, hu minnu li l-piena ma tistax tiżdied. Madankollu, jibqa' l-fatt li r-reat li tiegħu r-rikorrent hu mixli u nstab ħati tiegħu jġorr piena massima ta' iktar minn seba' snin ħabs. Ir-reat jibqa' l-istess irrispettivament jekk l-akkużat weħilx ħames snin priġunerija jew il-massimu li jkun iktar minn seba' snin.

15. Fil-parti tal-motivazzjoni tas-sentenza appellata, l-ewwel qorti kkonkludiet li l-Art. 8(2) ma fih l-ebda inċertezza legali u li taqbel mar-raġunament li għamlet il-Qorti tal-Appell Kriminali fid-deċiżjoni li tat fl-1 ta' Lulju 2021 li biha ċaħdet it-talba tar-rikorrent sabiex tordna referenza dwar allegat ta' ksur tal-jeddijiet fundamentali tar-rikorrent bl-applikazzjoni tal-Art. 8 tal-Kap. 537. Però mbagħad qalet li hemm leżjoni ċara tal-Art. 39(5) tal-Kostituzzjoni u l-Art. 6(2) tal-Konvenzjoni għaliex Art. 8(1) tal-Kap. 573 jikser il-jedd tal-preżunzjoni tal-innoċenza. Però f'dan il-każ l-uniku aggravju tar-rikorrent fir-rikors tal-appell li ppreżenta

fil-Qorti tal-Appell Kriminali hu dwar il-piena ta' priġunerja għall-ħames snin, li qal li hi eċċessiva. Fil-fatt l-aggravju jaqra hekk:

> *"Illi l-aggravju huwa car u manifest u fis-semplicita tiegħu jikkonsisti f'dan li ġej:*
>
> *Illi l-piena errogata kienet waħda esaġerata meta wieħed jieħu kont taċ-ċirkostanzi tal-każ. Illi l-esponenti kien fiż-żmien tal-akkuzi kien maħkum bil-vizju tad-droga u minn persuna li selfuh il-flus bl-użura.*
>
> *Illi dan il-każ għalhekk jimmerita li jkun hemm talba sabiex il-Qorti tiġi konvertita f'Drug Court u dan skont il-kapitolu 537 tal-Liġijiet ta' Malta"*.

16. Hu veru li t-talba fir-rikors tal-appell li ppreżenta fil-Qorti tal-Appell Kriminali taqra: *"tikkonfermaha f'dik il-parti fejn l-ewwel Onorabbli Qorti sabiet ħtija fl-appellant u illiberat lill-appellant pero ikkanċella din il-parti fejn sabiet ħtija u minnflokk tagħti peina aktar ekwa u ġusta skond il-liġi*".[10] Madankollu mill-aggravju hu ċar li l-ilment tar-rikorrent hu dwar il-piena inflitta mill-Qorti tal-Maġistrati (Malta) bħala Qorti ta' Ġudikatura Kriminali. Tant hu hekk li fir-rikors tal-appell, ir-rikorrent m'għamel l-ebda argument dwar l-apprezzament tal-provi li għamlet dik il-qorti sabiex waslet għall-konklużjoni li l-akkużat hu ħati tal-ewwel, tieni, tielet, seba', disa', ħdax u tnax-il akkuża.

17. F'kull każ meta l-Qorti tal-Appell Kriminali tat id-digriet li bih ċaħdet it-talba tar-rikorrent sabiex tikkonverti f'Qorti dwar id-Droga, m'esprimietx ruħha dwar il-ħtija tar-rikorrent. Il-Qorti ċaħdet it-talba tar-rikorrent sempliċement a bażi tal-akkużi li saru kontrih u l-piena massima li jġorru.

---

[10] Apparti l-iżbalji fl-ortografija, it-talba fiha ċertu kontradizzjonijiet.

Il-Qorti ma taqbel xejn li f'dan l-eżerċizzju akkużat jiġi meqjus ħati. L-eżerċizzju jsir sempliċement sabiex jiġi determinat jekk il-każ huwiex ser jinstema' minn qorti jew oħra u għall-ebda skop ieħor. Għal kull buon fini l-qorti tirreferi wkoll għall-konsiderazzjonijiet li għamlet fis-sentenza li tat illum fl-appell Ryan Refalo v. Avukat tal-Istat (797/2021) u li kien jitratta dwar ilment simili.

18. L-Ewwel Qorti qalet ukoll li l-liġi tagħmel distinzjoni bejn individwu akkużat b'reat li għalih hemm piena ta' mhux iktar minn seba' snin priġunerija, u persuni li għalkemm oriġinarjament ikunu ġew akkużati b'reati li jġorru piena massima ta' aktar minn seba' snin fl-aħħar tal-ġurnata jinstabu ħatja ta' wħud biss mir-reati li jwasslu għal piena inqas minn seba' snin. Il-Qorti ma taqbilx ma' dak ir-raġunament għaliex m'hemmx paragun ta' *like with like*. L-Art. 8(1) jipprovdi li l-każ jista' jinstema' quddiem Qorti dwar id-Droga fejn *inter alia* persuna akkużata, *"... hi akkużata* ***bit-twettiq ta' xi reat*** *li għalih hemm piena ta' mhux aktar minn seba' snin priġunerija"*. Kliem li hu ċar irrispettivament mill-mod kif qiegħed jiġi applikat mill-qrati ta' ġurisdizzjoni kriminali. Reat li jġorr piena ta' aktar minn seba' snin hu ċertament iktar gravi minn reat li jġorr piena ta' seba' snin jew inqas. Tant hu hekk li l-piena massima hi differenti. Fejn imbagħad l-akkużat jiġi liberat minn reat li jġorr piena ta' iktar minn seba' snin u dik il-parti tas-sentenza ma tiġix appellata u għalhekk tkun ġudikat, din il-Qorti tifhem li l-Qorti tal-Appell Kriminali m'għandhiex tqis

dak ir-reat għall-finijiet tal-Art. 8 għaliex f'dak l-istadju ma jkunx hemm iktar akkuża dwaru fil-konfront tal-akkużat. X'qiegħed isir fil-prattika hi materja oħra li mhijiex il-meritu tal-kawża. Għalhekk din il-qorti lanqas ma taqbel mal-Ewwel Qorti li l-akkużat hu meqjus ħati *"... wara li jkun ġie liberat minn uħud mill-akkużi"*.

19. Ir-rikorrent lanqas ma jista' jilmenta li m'għandux aċċess għall-Qorti dwar id-Droga. Skont l-Art. 8 tal-Kap. 537 m'għandux jedd li l-każ tiegħu jinstema' quddiem dik il-Qorti. Ir-rikorrent għandu aċċess għall-Qorti għaliex il-każ tiegħu ser jinstema' u jiġi determinat mill-Qorti tal-Appell Kriminali. Id-dritt fundamentali ta' aċċess għall-qorti ma jfissirx li hu xi dritt assolut li tidher quddiem qorti partikolari. Quddiem liema qorti għandu jinstema' l-każ tar-rikorrent hi kwistjoni ta' liġi ta' proċedura.

20. Fir-rikors promotur ir-rikorrent ilmenta wkoll li hemm, *"9..... diskriminazzjoni bejn dawk il-persuni li jkunu ġew akkużati b'reati adebitati b'piena li taqbeż is-seba' (7) snin priġunerija u dawk li l-piena tkun inqas minn seba' snin priġunerija"*. Imbagħad f'nota li ppreżenta fit-2 ta' Settembru 2021 illimita l-ilment tiegħu għall-allegat ksur tal-Art. 6 tal-Konvenzjoni u l-Art. 39 tal-Kostituzzjoni. F'kull każ il-Qorti qegħda taddotta r-raġunament li għamlet fis-sentenza <u>Ryan Refalo v. Avukat tal-Istat</u> (707/2021), li ngħatat illum.

<u>Deċiżjoni</u>

Għal dawn il-motivi tilqa' l-appell tal-Avukat tal-Istat, tħassar is-sentenza appellata tat-28 ta' Ġunju 2022 u tiċħad it-talba tar-rikorrent bl-ispejjeż kollha kontrih.

Tordna lir-Reġistratur sabiex minnufih jibgħat kopja awtentika ta' din is-sentenza lill-Qorti li qegħda tisma' l-appell <u>Il-Pulizija v. Reuben Micallef</u> (27/2020) sabiex jissokta s-smigħ ta' dak l-appell.

Mark Chetcuti Prim Imħallef	Giannino Caruana Demajo Imħallef	Anthony Ellul Imħallef

Deputat Reġistratur
gr